

მეცხოველეობა და საკვებნარჩობა

Livestock and feed production

საბეწვე ნადირის კვება

მანანა ცინცაძე-ასოცირებული პროფესორი,
ნაილი ორჯანელი-ასისტენტ პროფესორი,
ნათია ნატროშვილი-ასისტენტ პროფესორი,
ლაშა ჩხარტიშვილი-დოქტორანტი
საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი

საკვანძო სიტყვები: საბეწვე ნადირი, ცოცხალი მასა, დეტალიზირებული, ნორმა, მტაცებელი, წაულა. ყარსადი. ჯილდო მელია, დაღობა, გახეხვა, სალთი, ძუ, ხვალი, ძირხვენები, სილოსი, მწვანე საკვები, პროტეინი, საზრობადობა, კონცენტრატი, ენერგეტიკული, ღონე, უჯრედისი, ვიტამინები, მიკროელემენტები.

რეზიუმე:

წინამდებარე სტატიაში მოკლედ და ლაკონურად არის წარმოდგენილი საბეწვე ნადირის კვების და მოვლა-შენახვის თავისებურებანი. გადმოცემულია მისი ბიოლოგიური თავისებურებანი, ყურადღება არის გამახვილებული საყუათო ნივთიერებების მოთხოვნილებაზე და მათ მონაწილეობას შემდგომი ტყავ-ბეწვეულის პროდუქტიულობის გასაღიდეზღად. დასაბუთებულია ასევე სეზონებისდამიხედვით და მათი ფიზიოლოგიური მდგომარეობის გათვალისწინებით კვების ნორმები და და გადმოცემულია ულუფის შედგენის თავისებურებანი.

1. შესავალი

საბეწვე ნადირი (წაულა, ცისფრი ყარსადი, ჯილდო მელა) მტაცებელთა რიგის ტიპური წარმომადგენელი არია. ისინი, როგორც მტაცებელი, ხორცისმჭამელი ცხოველები შეუძლია--ათ მრავალი თვის მანძილზე თავს კარგად გრძნობდნენ მხოლოდ ცხოველური საკვებით. ჩვენი დაინტერესება მათ მიმართ არის ის, რომ მათი ტყავ-ბეწვეული ძვირად ღირებული მასალაა და მეცხოველეობის ზრუნვის საგანია მათი ხარისხის გაუმჯობესება, რასაც გარკვეული ცდების საფუძველზე ჯერ კიდევ გასული საუკუნის 60-იან წლებში მიაღწია პროფესორმა ს. ერქომაიშვილმა საქართველო ზოოტექნიკურ-სავეტერინარო სასწავლო-კვლევითი ინსტიტუტის ეგიდით ჩატარებულმა ცდებმა, რომელმაც საკმაო წარმატებები მიიღო მედიის ტყავ-ბეწვეულის გაუმჯობესების კუთხით.

2. ძირითადი ნაწილი

საბეწვე ნადირის ძირითადი კბილები მცენარეული საკვების ღებვას ემსახურება, ხოლო ძირი კბილებით ახდენს ცხოველური საკვების დამაგრებას და დაგლეჯვას.

საბეწვე ნადირის კუჭი მარტივია. მისი კედლები თხელი და ელასტიურია, კუჭის კუნთები სუსტად არის გავითარებული, ის არ მონაწილეებს საკვების დაღობა-გახეხვაში. ნაწლავების ფარდობითი სიგრძე სხვა ცხოველებთან შედარებით ბევრად ნაკლები აქვს, რაც განაპირობებს საჭმლის მომნელებელ ტრაქტში საკვების სწრაფ გატარებას შეჭმული საკვების ნარჩენებს სრულად გამოყოფს 15-20 საათის განმავლობაში.

საბეწვე ნადირი ნამატს იძლევა ერთხელ, წლის გარკვეულ დროს (წაულა აპრილში, ყარსადი-აპრილ-მაისში), სეზონური ხასიათი აქვთ მათ გადევრვას, ამიტომ საჭიროა ამ ცხოველების დიფერენცირებული კვება. მაგალითად წაულას უხვი კვება ენერგიის ესაჭიროება შემოდგომით, რომ გამრავლებისთვის მისი ორგანიზმი უზრუნველყოფილი იყოს ყველა საჭირო

საყუათო ნივთიერებებით, ხოლო ზამთარში-მისი უხვი უკვება, რომელიც მძუნაობას ემთხვევა მავნებელია. საჭიროა კვების ფაქტორს დიდი ყურადღება დაეთმოს მოზარდულის გამო-ზრდისას. მაგალითად წოვების პერიოდში მოზარდულის ზრდის სისწრაფე არსებით გავ-ლენას ახდენს ზრდასრული ნადირის საბოლოო ზომებზე და ასევე ტყავის ზომაზეც.

ივლისის ბოლოდან მელას, ხოლო აგვისტოს ნახევრიდან წაუღას, უნივითარდება ზა-მთრის ბეწვის საფარი, რომელიც სისრულეს შემოდგომის ბოლოს აღწევს. ნორმალური სი-ხშირის, პეწიანი და სუფთა, რომ იყოს ტყავის საფარველი საჭიროა ნადირის კვება სრუ-ლფასოვნად განხორციელდეს საშემოდგომო გაღვერვისა და ზამთრის ბეწვის ზრდის პერიო-დში. საბეწვე ნადირის კვება ხდება მისი სახეობის, სქესის, ასაკის, ცოცხალი მასის და ფიზიოლოგიური მდგომარეობის მიხედვით. ულუფების ბალანსირება კი ხდება ენერგიისა და მონელებადი პროტეინის მიხედვით. ქვემოთ მოყვანილ ცხრილში მოცემულია სალთი ნადირის კვების ნორმები წლის დროთა მიხედვით.

ზრდასრული სალთი ნადირის კვების ნორმები წლის განმავლობაში

ცხრილი 1

თვე	წაუღა			ყარსადი			მელა		
	საშუალო ცოცხალი მასა კგ	იმოცვლი ენერგია კკ	ონელ ებადი პროტეინი, გრ	საშუალო ცოცხალი მასა კგ	იმოცვლი ენერგია კკ	ონელ ებადი პროტეინი, გრ	საშუალო ცოცხალი მასა კგ	იმოცვლი ენერგია კკ	მონელებადი პროტეინი, გრ
იანვარი	1,08	1047	21-29	4,9	2035	39-56	5,6	2346	45-59
თებერვალი	1,0	1005	20-28	4,7	1969	38-54	5,3	2220	42-56
მარტი	0,99	1047	23-30	6,6	2187	41-59	4,9	2262	33-49
პრილი	0,93	1005	19-26	4,2	2116	38-51	4,4	2116	35-45
მაისი	0,84	985	19-26	3,9	2137	38-51	4,3	2158	36-46
ივნისი	0,79	1026	21-28	3,7	2409	46-60	4,1	2409	46-60
ივლისი	0,79	1026	21-28	3,7	2325	44-64	4,1	2409	43-55
აგვისტო	0,83	1068	22-29	3,8	2305	44-58	4,3	2346	42-53
სექტამბერი	0,88	1068	22-29	4,2	2283	44-57	4,7	2367	42-54
ოქტომბერი	0,95	1068	22-29	4,6	2305	44-58	5,0	2304	41-52
ნოემბერი	1,04	1047	21-29	5,0	2305	44-58	5,5	2304	41-52
დეკემბერი	1,06	1026	21-28	5,2	2179	42-55	5,8	2304	44-58

საბეწვე ნადირის ულუფის საფუძველს წარმოადგენს არასასურსათო ხორცი, სისხლი, ახლადდამსხვრეული ძვალი, შიგნეული, ნაწლავები, ხორცს წანაჭრები, ასევე არასასურსათო თევზი. თუ თევზი დასნებოვნებულია ბაფთის ჭიით ან სხვა რომელიმე პარაზიტებით, მაშინ აღნიშნული საკვები უნდა მოიხარშოს კარგად. მათ კვებაში შეიძლება გამოყენებული იქნეს მშრალი პროდუქტები- ხორცის და თევზის გადამუშავების მრეწველობის ანარჩენი, აბრე-შუმის ჭიის ჭუპრი.

სარძევე მრეწველობის ანარჩევებიდან იყენებენ მოხდილ რძეს, ყველის ჩამონათალს, ნაფხვენებს და სხვა. საბეწვე მენადირეობისა და მებოცვრეობის სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტის გამოკვლევებმა გვიჩვენა, რომ ზაფხულ-შემოდგომის ულუფებში პროტეინის 20% შეიძლება მოდიოდეს რძის ნარჩენების ხარჯზე, ხოლო ნახშირწყლების ძირითად წყაროს საბეწვე ნადირისთვის წარმოადგენს მარცვლეული. ამ ჯგუფში შედის პურეული და პარკოსან მცენარეთა მარცვალი. მარცვლეულს აძლევენ წმინდად დაფქვილის ფქვილის ან კარგად მოხარშული ფაფის სახით. ნადირის ულუფაში შეაქვთ ასევე კოპტონი და შროტი, რომელიც მეცნიერულად არის დადგენილი, რომ მათ ტყავ-ბეწვეულის ხარისხზე უარყოფითად არ მოქმედებს ხანდახან ცხოველური საკვების ჩანაცვლება აღნიშნული საკვებით. ნადირის საკვებად გამოიყენება ასევე მცენარეული წვნიანი საკვებები (ბოსტნეული, ძირხვენა-გორგლეული, ბახჩეული, სილოსი და სხვა). ეს საკვები წარმოადგენს ნახშირწყლების წყაროს, რომლებიც ადვილად ჰიდროლიზდება და ზოგავს პროტეონოვან საკვებს. ყველა საკვები საშუალება მხოლოდ შემზადებული სახით ეძლევა. საკვების შემზადება კი ნიშნავს იმას, რომ ხდება მისი დაქუცმაცება, ხოლო საეჭვო საკვებს წინასწარ ხარშავენ ან ატარებენ ავტოკლაბში.

საბეწვე ნადირის კვების ორგანიზაცია, პირველ რიგში ითვალისწინებს ცხოველის ფიზიოლოგიურ მდგომარეობას. კერძოდ ეს კარგად ჩანს ქვემოთ მოყვანილ ცხრილებში.

ნადირის ულუფა მიუნაობის მზადების პერიოდში %

ცხრილი 2

საკვები	წაული	მელა	ყარსალი
ხორცი და თევზი არასასურსათო	65-82	50-70	65-75
მარცვლეული	28-11	42-22	26-16
წვნიანი	2	3	4
საფუარი	3	2	3
თევზის ქონი	2	2	2

მიუნაობის პერიოდში ნადირს, ძუ წაულას გარდა მაღა რამდენადმე უქვეითდება. ამ დროს ნადირს უმცირებენ უმცირებენ ულუფას და აიძულებენ მეტი იმოდროს, რათა გადიდდეს მის კლვალწარმოების უნარი. ძუ მელას და ყარსალს ამ პერიოდში საკვებს დღეში ერთხელ აძლევენ, ხოლო ხვადს დილით და შუადღისას დამატებით საკვებსაც უმატებენ. , ხოლო ლაქტაციის პერიოდში მათი ულუფები იზრდება 2-3 ჯერ.

ქვემოთ მოყვანილია ცხრილი წაულას ულუფის ნიმუში მაკეობის პერიოდში, რომელიც გაანგარიშებულია 100 კგ მიმოცვლის ენერგიაზე, გ-ში.

წაულას ულუფა მაკეობის პერიოდში 100კგ მიმოცვლის ენერგიაზე, გ

ცხრილი 3

საკვები	ულუფის ვარიანტი			
	I	II	III	IV
კუნთოვანი ხორცი	4, 3	2,4	-	3,5
რბილი სუბპროდუქტები	5,9	4,8	2,8	-
ძვალ-ხორცის სუბპროდუქტები	2,4	2,4	3,5	-
ღვიძლი	1,2	1,2	0,7	0,7
უცხიმო თევზი	-	3,6	5,9	8,3
ძვალ-ხორცის და თევზის ფქ.	-	-	0,7	-
მოხდილი ხაჭო	1,2	0,7	0,7	-
მოხდილი რძე	2,4	2,4	2,4	2,4
მარცვლეული	1,5	1,5	1,5	1,5
ბოსტნეული	1,4	1,4	1,4	1,4
მშრალი საფუარი	0,3	0,4	0,4	0,5
თევზის ქონი	0,1	0,1	-	-
ცხოველური ცხიმი	-	-	0,2	0,4

**მაკე მედიისა და ყარსალი სანიმუშო ულუფები მიმოცვლის ენერგიის
100კჯ-ზე, გ**

ცხრილი 4

საკვები	მელა		ყარსალი		
	ულუფის ვარიანტი				
	I	II	I	II	III
კუნთოვანი ხორცი	4,8	2,3	2,5	-	3,5
ხორცის სუბპროდუქტები	3,5	4,3	5,2	6,0	-
ძვალ-ხორცის სუბპროდქ.	2,3	2,3	2,3	2,3	-
ღვიძლი	1,2	1,2	1,6	1,2	1,2
უცხიმო თევზი	-	3,5	-	6,0	9,5
ხაჭო	0,7	-	1,6	-	-
რძე	2,4	2,3	2,3	2,3	2,4
მარცვლეული	2,1	2,1	1,9	1,9	1,9
ბოსტნეული	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9
მშრალი საფუარი	0,4	0,4	0,4	0,43	0,5
თევზის ქონი	0,1	0,7	0,7	0,05	-
ცხოველური ცხიმი	-	-	-	-	0,2

ასხლეტვის შემდეგ საბეწვე ნადირს ახასიათებს ზრდის მაღალი ინტენსივობა და საჭიროებს ადვილმონელებად სრულფასოვან პროტეინს, მინერალურ ნივთიერებებს და ვიტამინებს დაემატოს ულუფას 100 კჯ-ზე 7,1-13, 1 გ ხორცი , 3,3-4,8 გ რძისა და 1,7-1,9 გ მარცვლეული საკვები.

3.დასკვნა

საბეწვე ნადირისგან რომ მივიღოთ მაღალხარისხიანი საბეწვე ნედლეული ამისათვის აუცილებელი მოზარდეულს შევუქმნათ ყველა პირობა, რამაც ხელი უნდა შეუწეოს ზფხულის თივთიკის დროულ შეცვლას და ზამთრის თმისანი საბურველის ნორმალურ ზრდას. ძირითადი ფაქტორები, რომელზეც დამოკიდებულია ბეწვეულის ხარისხი- ეს არის კვებისა და შენახვის პირობების ნორმალიზება, კერძოდ მედიისა და ყარსალის მოზარდეული ივლის-აგვისტოში და ყარსალისა და სიასამურის-აგვისტო-სექტემბერში უხვ კვებას არ საჭიროებენ, ანუ მათი ულუფის შემადგენლობაში ხორცი 50-60% არ უნდა აჭარბებდეს. ზომიერი კვებისა და შენახვის პირობებში მიმდინარეობს ბეწვის სასურველი ზრდა.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. გ . ბოგდანოვი “სასოფლო-სამეურნეო ცხოველთა კვება” გამოც. “განათლება” 1990 წელი
2. ა, ჭკუსელი, ა. ჩუბინიძე და სხვ. “სასოფლო-სამეურნეო ცხოველთა კვების პრაქტიკუმი” თბილისი. გამომცემლობა “სვეტი” 2010 წ.
3. ა, ჭკუსელი, ა. ჩუბინიძე და სხვ. “სასოფლო-სამეურნეო ცხოველთა საზრდოობის ბიოლოგიური საფუძველები” თბილისი. გამომცემლობა -“გლობალ პრინტი” 2010 წ.

Feeding of fur game

Manana CincaZe-Assoc. Professor,
Naili OrjaneliL - assistant professor,
Natia natroShvili- assistant professor,
Lasha ChxartiSvili- Ph.D. student of Animal Husbandry
Technical University of Georgia

Key words: fun game, living mass, detailed, norm, predator, European mink,, arctic fox, fox, decay, rub, self, the downtrodden, silage, green food, protein, nutrition, concentrates, energy, level, cellis, mikroelements

Abstract:

This article briefly and succinctly presents the principles of feeding and care of fur game. Its biological features are presented, attention is focused on the killing of toxic substances and their participation in further increasing the productivity of fur. Nutritional norms are also defined based on the seasons and their physiological state, and the peculiarities of preparing the meal are presented.